

ԲԱՐՈՅԵԿԱՆ, ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ, ԱՐՈՒԵՍԴԻՏԱԿԱՆ

Զ. ՑՐԻ 1892

Ցարկանամ 10 ֆր. տվիք - 4 դր.
Վեցամսնայ 6 ֆր. տվիք - 2 դր. 50 կ.
Մէկ թիւ կարգ 1 ֆր. - 50 կու.

Թիւ 10 զուգեսրեր

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ

ՄԱՏԵՐԻԱՆ ԵՎ ԳՐԱ ՀԵՐՉՈՒԼԵՐԸ

(Հայուսական բաժնի)

յա մատրութեան եւ հետաքրքրութեան՝ առաջ ընդունեցաւ խոսակաց անուանը գրութիւնը, արժակ չեղաս Միաբանի համարակած երրորդ փորբի դորձքը, որ ըստ ինքնան ամենն աւելի համարքրական վետք էր ըլլալ.

թէ իր բավանդակութեամբ և թէ իր չեղնակին պատճառաւաւ Այս դրբյին էր դիրք Հերծուածոց անուանը՝ անուադ համառա ցրութիւն մէ բարձրացնել մէտրութեանց որ քրիստոնէական առաջնին դարսց մէջ յերեւան եկած են: Այսպիս գրցոյն մը պէտք էր գոնէ քննութիւն թէ ինչ աստիճանի արժէ անք, եւ եթէ նաև է որ հեղինակի գործն է: Ընդհակուած

* “Գիրք Հերծուածոցոց հրա. Միաբան. (արտապ.՝ Արտապ.՝ ամասորից) Ալավրապատ, տպ. հնմ. 1892: 8” թ. + 28 էջ: Գիրք է 50 կ:

ամենօրեայ թերթի մէ մէջ զը յեշելն ուելորդ կը համարիք, որուունը լսուցաւ որ Ամիսաննայ մամաւը Հերետիկոսց անուանից եւ պատմութեամբ զարդի է սթէ քիչ մ'աւելի ուշագրութիւն գաբանէր այս “Գիրք Հերծուածոցոց դրաբեան, այսպիսի մեզարութիւն մ'աւելորդ կ'ըլլալ: Խոզով իսկ պաւութեան պատմաննայ յարգի մէկից, գրցոյն պատմիք Ա. Հօր մը գործն է, զո՞ւ նաև հայ եկեղեցին յարգած է միշտ, եւ իսր յարգանուած՝ անոր բազմաթիւ գրութիւններ թարգմանելով հայ լիզուաւ: — գրցոյնիս հեղինան է Ա. Եպիփան՝ գոնէ առաջին եւ մեծագոյն մասին: Յանդրդ մէր քանի մը գիրտուութեամբ պիտի խնամեք թարգմանութեանս ունեցած ներքին արժեքը լուսաբանութիւն:

Մարտինի հրատարակած դորձքը ՃՇԸ փոքր հասած անի կամ այսպիսի թուով հերետիկանց համարա պատմութիւնն է: Մէր քննութիւնը պիտի ցացնի որ գործիւնն այս դուռն մէջ՝ անհայ խանունութիւն է եւ անշուշտ այլեւայլ գրաւած արգիւնք, եւ թէ ուսի հիմնական մասը Ա. Եպիփանու դորձքն են միայն ՀՀ հասաւածք:

Այս դորձքը միայն մէկ ձեռագրի մէջ դասձ կը ու Միաբան, այս է հշիմանի գրատան:

* Այս թիւ 2005 Մայր-Ցուցակի մէջ (էջ 210—211) “Յօմարք մէկնութիւն Ցամակը կամ Ամենայն է, ու ըստ կան ուրիշ տաս կորդեր, ուսց Հերծուածոցն Անսամբ բան մէ անսամբ: Առաջին համար կը ունի միաբանական պատմութիւնը՝ առաջ համար է անդիք Հերծուածոցն մ'այս թիւն կ'առաջիւն: Անոնք ի հացած թիւն: Խաչ քանից ի բարձրաց ի Սամանու, մեկամբ յօդաբան մասն Ասպարին, զամ Միաբան վիրապան համարած է ձեռագրի թիւն եւ կամ Մայր-Ցուցակի մէջ մուգացն են յիշուի այս ամենը: Կրնացն կարծել որ 2006 ձեռագրին է Միաբանի յիշուած, ուսց դրին ու ժամանակին ին համաձայնին Հմանու այսու Եպիփան: Այսպիս պատմութիւնը առաջիւն է այս ձեռագրի մասուն վաշտուած պատմական գրքուն, իստուած ըլլագի է, անշուշտ պիտի պարզէ այս կետը:

ձեռագիր մէջ, որ շատ նոր ձեռադիր ընտ է, և սպառաւծ է Կ. Պոլիս 1621ին Սահակ անուն զբակչն պարզ եւ գեղագիտ նոտարություն ասկայուն սաստիք շատ ազգագործ եւամբ եւ պատիւնարվոյ, Մ Մարտին իշ յաւելու ալ թէ Երկ Առաջանապահի մը քանի ձեռագրաւմ գտնուած Արքանութիւն ներյառած նորոց կամ բանտ ներյառած լց կոչուած զբակի թէ սնեն սերբ, ըրացաւոր որ մայս յայտնի են, ուստի բարձր նիշ տարեկ բաներ են եւ կամ նոյն այս մեր Առաջարակածի ջրին եւ սփառչացաւ պատահիները, Սակայն եւ այնպէս շենք կտրծեր որ Ավմանին հաշարաւու ձեռագրայ մէջ ցըտուամբ այս գործիքն ամ օրինակներ ։ վան ով այնպէս վան ով այնպէս հարազարդաւ չէ այս գրութիւնն ։ Խերեւու օրինակ տպագու ու թիւ շ դրժք ըլլուց Մայր - Ցուցակի թ. 2006 ձեռագրի Յովնանակ անուանի հյօնությունուց զերս, որը գործ գործ է միշտ այն գործը կը գտնին նույն անուն Մեր Մայր Առաջանապահ 565՛Շ ձեռագրին մէջ գ ժբախարար նոյնպէս աղուազ եւ սփառչացաւ անման գրութիւն մ'ալ արդէն լցու տեսաւ, եւ այն տառեր շարտամթած եւրիթ ի՛ մէջ՝ անշարժ վերաբեր Սրբամբ յի բար Արքանութիւն հերձաւած ուղարկու եւն հատուած իիներուն կարգան է:

Մեր 56Ա ձեռադիբը 1745—6ին զրուտ
Ոսկեփորիկ մըն է հաւաքածոյ պյեւալ զրու-
թեանց, ուր կամ ի մէջ այլց Բարյացին, Առաքէ,
Քարոզիք, Խորաց Խանոսամարց, Կանօնիք Ազգա-
կանոնթեան, Պատմութիւն Տախարայ Ժմանակեցիք
ևն եւն: Հեռադիբը նոր թշդիք վայր կեսը նուոր-
դիր եւ միւս կիսը մասուր եւ մէջ բալորդիք դրու-
թեամբ, բազմակի քատարիք, յաւելուց ոչ եւ
պահան թշդերով գրութիւն մնն է. (Թթավզիր 32,
մծութիւն 21, 5×15, 5 մոր. տողը 21—24.)
Եւ զրուտ Աներիխանս անուս գրչէնէ, եւ շատ
անձնաց ձեւոն անցած, նիշակա պյեւալ յիշ-
տակարութիւնն է եւ կիսներ կը ցուցինքնէն:
Մեղի համար պիմ կարեւ կարսն որ Հերեւու-
աց պատմութիւնն է, կը յաշորէ Առաջաց: Հա-
տուածինն էր քամածուած ձեն իրարէ թթաւահ-
անարով Կամ այլ կերպով, բայց մասն հատուածին
առաջին տուր կարմրացիք է, եւ ամենն յառաջ
այլ ինչզ զգորդացիք մը կայ հնչչու պետք մեռ-
նենք, մը ճեռաբրին այս մասին մէջ բաւական մեծ
թէ երան մա մա:

Միաբան իւր հրատարակութեան Յառաջա-
շանին մէջ ուստիած էր առ Եղ ու “ուստիած է

րեւում է թարգմանական եւ ուղելի յառաջ երթարվ՝ թէ սա ուզգակի կամ անուզգակի հայոց է և անելու Ս. Եպիփանու Արքացոց գումարի որոցը Panarium կամ Հերքուածոց քոքը Էթիունի է և ազգձեռ օրդինատնեւ Ս. Եպիփանու աղբ ցործոքը շատ շնորհածակ բան է, իս հետեւցընէ որ մերի աւելի համապատասխանութիւն է Ս. Եպիփանու մուրքը երկաստութեան Առաքեալունը, որը Panarium ի համապատասխան է Ս. Առա ենթագութիւնը արգելն հաստատուն հրանու վաս են. և եթէ Միքանան քիչ մասելի մոտացր ԸԼԱՊ Ս. Եպիփանու որոցը, (զոր տեսած չ'երեւար, վասն զի իւր տեսելութիւնը կանոն արիշ սաղէ մը. —) դժուարին չըր տեսնել որ իւր հաստարակած սիրբ Հերքուածոցն ուրիշ բան չէ, բայց եթէ ոչքից այս այսաւ այս բաննեւնին Ս. Եպիփանու շենքուածուառ տես ենք.

¹ Λαζαν. Βαζε. Η. Τρ. 1, σερ 6 Κηρυκείον τοις περιπτώσεις
Migne, Dictionnaire de Patrologie.

3. Այսպէս մեր Մատ. թ. 49դ ձեռադրին շատ կտր-
ները, թէեւ մեծ մաս մ'ալ անվաներ է անցուած:

⁹ Եպիփանու գործոց առաջին տպագրութիւնն եղաւ
ի Պատէլ 1548, ապա շատ ս նոյամ ի Փարիզ | աւագուն-

Epiphanii . . . Opera omnia (γράμματα), ed. Petavius, Paris, 1622, & editio nova, Coloniae 1682, Tom. I, pp. 1138 & II, pp. 394, ορθοπτ. ανθεκαδι^τ Rom.

¹ *Z. S. M. Gallandius*, IX 4, 1.
² *Z. S. M. Migne's Prolegomena*. *Petavii Animadversiones in S. Eusebii Panarium*, ed. Ohler, Berol.

Versiones in S. Epiphanius Panarium, ed. Uhler, Berol. 1861. D. Gervais, l'hist. de la vie de S. Epiphane, 1738. Duein, hist. de la vie etc. Paris 1720. Lipsius, Zur Quellenkritik des Epiphanius. Wien 1865. *2° fasc.*

եւն. կամ թե երես պյու անուանակազութեան պատման է եպիֆանա անուամբ հայ ձեռագրաց մէջ գտնուած նաև ապետաց քղուցանու պատման թիւնքը. գոնէ վերացուց մէջ կը զանենք Աթուանիք մէկ իշուամբ.¹ Սայդ յայտնի եղան մինչաւայուն թէ եպիֆանա անուամբ գտնուած հայ թարգմանք թիւնք բառական հնա են. անշուշն բառական անուամբ մէջ Աթուանիք Միւնեցաց թթարգմանաթիւնն է. գոնէ կ'աւանդութիւն Եպիփանու կիրաղի Պարապմանց, եւ գանձաւց եւ Ս. Աթուանիք դորոք հետ նու եղիպատու դործերն ըերան ի հայրենին իւր հետո. Աւելի հնապյուշ ժամանակակիցն նորենին իւր Պատմութեան մէջ յայտնապես կիրառ կ'ընէ եպիփանու դործերէն գրելով.⁴ «Բանդի եւ որ ի Կիրապաւոց կառաւեկեայ եպիփանու ապիփանուի ի Հեթուածոցն Յունիկմանանեան, յորթամ ծշմարտն եւ արդարացա զԱսուած յնենարկէ ցոցանել, եւ վասն Նշնչու որոշու Խորյշի զեթն ազգն, ասէ այսպէս եթէ Արդարացատապատ Ասուուն զազդու զայնակի Ծիաց յերացաց որդուց Խորյութի, ի բասին որուցն Են մայ հայեալ Երեկի կալուածոց այսոցիք, բռնութեամբ Քամ ի վերաց եկեալ յափուտիեայ, իսկ Ասուուն իրաւունք պահեալ կերպն օւխտին, կրէծ հասաւունք ազգին Քամոյ, ի բաց գարւացարիզ զատանութիւն ին Ան Այց, ի գործիք իսկ Խորյութուց այ խօս, թէ համար կըթ թէ փոխաւեալ ըլլոյ եպիփանու «Ցազոց» Մէկրիսեակիք գոզոյն կ'առըն. որ վերայիշեալ անհայտ ապաւութեան մասն է. Արդամբը այ ծիշտ այս խորհշացած ութիւնն կը զանենք այս սեղ այ.⁵ Բայց Խորենացի յայտնապետ կ'ըս մէկ սկը

Առաջնա, Տամանան, և Նշյացուկը եւ զանեն Միքայէլ
Արքանուց ու գոյն ու Պատահակար ի պահանջման, ի պահա-
նու առ այս (Եթ. Տի. 27) ու այս է մը պայման՝ Պատահա-
նու առ Պատահակար առ այս Անդամ առ այս Պա-
տահակար առ Անդամ բանաստեղ. Նպատակ առ այս
Պատահակար առ Անդամ բանաստեղ է.

Հ Համ. Սպեկֆ. Այսինքան, Պատմ. ապ. Մատթ. 1861,
Լ. էջ 99 “Պատմութ (Սաբական և Համար) անդ այլ եւս
երբ մասնաւուն համարած եւ մատուցութ ու նաև առան-
ձնութ. որը էին Պատմութ Ավելիք եւ Գույշը. եւ մաս-
նաւուն Ազգաբանական ու մասնաւուն առա Սպեկֆան
առանձնութ.

‘Խար. պատ. Ա. զ. (ապ. Աննես. 1843. Էջ 16:1) բարեկացի եպիփանու ածուամբ պարթիւնն ու կուլու կ'ընէն նաև’ (Ա. Աննաշ. Արքայի թագավորութիւն, թղթիւն մէջ). (Խար. Աննաշունաթիւն, ապ. 1843. Էջ 288) եւն:

Յասացաւ Յանդիմանալիւնուն գտած է այս խօսքը .
Եւ այստեղ Նյոյն կը զանենք, եւ այս շատ աւելի
նման բացառութեամբ է — Խնարդ Հիւյս ուրեմն
որ Խորենացի տաճառ է Հերձուածոց դիրքը, եւ
թերեւս հայեցի նորդմանունեած. գնան Խորեն-
ացոյ ուրիշ շատ գրոց Կոշման զիւտենք այսօր
որ Հայ թարգմանութիւնը կ'ամիրենն Թողով
այս խնարդուն այժմ, երկու իրանակը հաստի
շնել: Կափ ամ Դիրքը Հերձուածոյն է — նկա-
տելի միայն իւր ներքին հանդապահները —
ուսուդի չե քաղաքաւոյք նվիպիանու Հայերէն
այսինքն թարգմանութիւնն է մ'որ այսափ հն ըլլայ:
այսինքն ն գարու գործ Սեր յալորդ թողովու-
թեանց մէջ ուր բաւականի պիտի տանձնի թէ
ինչ խեղդ է Դիրքը Հերձուածոցի թարգմանչին
դիրցածն ու կցածք: — Բայց սոյց է նաև եր-
երդիք՝ որ և եմէ նաև շանդունակն թէ Ե գարու
Հայ թարգմանութիւն մը կար, — մեր Դիրքը Հեր-
ձուածոց ոյնին գոնէ մասնական թարգմանութիւն
մ'եղած է Ե գարու, — եւ այս ինչ գեղեցիկ
թարգմանութիւն, — նոյն իւ նշնչու յետուք:
Եւ կնութիւնն այս է որ Կոշմանուն ճշգր ոյս կտոր-
ներէն բաւական բան մը նարդունակ է նշնչի բան
ոտ բառ եւ իւր գրոց մէջ ուսած. — միայն այն
հոգուներու դիրքը այլոյսած է: Եղիսակ այս թար-
գմանու իւր գեղու ներ ուսած մեր Դիրքը Հեր-
ձուածոց ոյն իւր սուսանքն հայերէն նիրդութենիւնը
համարիք:

Քէւ գիրք կայ որ պայսես էթին անզամ
թարգմանուած գոտենի մեր աստիճանիներն եւ եղի՛
մի հեծոց նուն անձնանք ողբէ մը . եւ մը մը
շաբաթական բարեւ շատ խելք թարգ՝ սովէ՛ : Ուղարկ մասի՛
Մ' իսկ համատառ թիւնը կը ցացրեն երկու թարգմանուած
թարգմանուած նարարար թիւնեան՝ բայց
մասնաւանդ թիւնը նկատման եղած վիճա՛ : Եղած
թարգմանուած մը՝ Գիրք Հերթական առաջն
անուն է . այդիքն Ներկայ Գ բայց Դ և Խ անունաւ-
ներ թարգմանութիւն եւ նպարփառություն Աշուղուած
Հերթական անուն Ս անուն շանչի մէկ մէջ
մասնաւանդ որ կը հանդի Հերթ անունութիւն եւս նկատման
եղած հասուած միւնք եւ Նպիկութեանց հա-
սուած Դ անուն Ս անունիկ հսկոր թարգմանած է եղ-

— չ մաս նշիկ, ապ. Ա և Խ. 1826, էջ 205—208 և
204—205, բարեկայ. էջ 298—297 = A: Epist. ad Acacium
etc. B: (Anapetes). Ed. Petavij i պահանջեա Ա. թ 130D—
132D է Ա. թ 240 Բ. թ 191 Տ:

3 Այս մեր մուլուր առ է այս թէ նշիկ այս
կտորներ միու թաքարական եր թէ բարձածաց և ա-
ւա աւելի կտորական թաքարական թէ բարձածաց գույն:

Նզիկայ այս փոխառաթիւնը յերեան հանց
նախ Մեծ. Հ. Եղիշաննեն Ա. Թորոսեան, իւր
“Եղիկէ եւ իւր երկարութիւնն առան հետապո-
քական յօդաւոր մէջ” ։ Ուր նաև կը գտնենք
այս կոտրները բրուս գէմ, առ գէմ հոյերէն եւ
լատիններն թարգմանութեամբ Խպիֆանոս գործ-
քն, այս կարգու պահ պատուած կը բանենք
Եղիկայ մէջ ։ Միտ գննելով կը տեսածու որ Եղիկայ
նոյն դրս Դ. Ե. կոտրները պեղափառուած են, ինչ-
պէս ընագրին համեմատութիւնը կը ցցուցնէ, եւ կան
հայուններ՝ թէ մասք ալ ինչնա քը բաց առ հնդուու-
թեամբ գուս ինկած քայլ, այսուու ճանաւանդ
թէեւ. թէեւ ապրու կը յայսաւու ինչուն
այս փոխառաթեան նշանաւու Եղիկայ մաս փոխա-
ռաթեալ մասերուն վայ խօսի, սակայն ան հրատեցա
կը համարիք այս մասերը գնել ։ Տօր որպէս պիտի
հանունք մէկ Հայուններ Եղիկայ թարգմանութեամ
բնագրին հետ ունեցած աղքորս եւ միւս իշխաննե
մըր այս “Գիրը Հերձաւածոցին Տես ինչ բնա-
գրանենանան կազ ունենալը: Եղիկայ կոտրները զե-
տարածած են բայ յոյն բնակչութիւն եւ տարբերութիւններ
նշանաւուած: Այսպիսի մասեր որպէս այս մաս Եղիկայ
մէջ գուրս ինկած են: Ի հարկէ մածան մասամբ
քը բաց առանագրութեամ եւ կամ երկարդամանան
կամ հաւթեան պատճառաւ, իրին քրինը հայ
նշանգրին մէջ, բայց զանանշներ համար ձեռա-
րաց ընթէ երգուածէն՝ գրինը ուրիշ տառերով եւ
այս միշտ անկիւնաւոր [ ] փակածքի մէջ առած: Յօն Ե. Ա. Բնանաց իրարմէ ունեցած տարբե-
րութիւնը այս ատեն միայն նշանաւուած են, եթ-
քան տարբերութիւնը հայ ընագրին համար կա-
րեւուութիւն ունին:

(Եղիշեն)

Z. für Tier. Psychol. und Psychopath. Pflanzenphysiol. 1889, bd. 215-217
386.

³ Արդեն այս “Բայց”, կը ցուցենք որ պահառ է հռու զիգզագը, ուր անշուշն է Եպիփանու բարբարոսութեան վրայ դրածը թարգմանուած էր:

Սա կորպ չկայ պիտին եղիկայ մէջ, բնակեաւ յաջորդ այս խորհրդները զար նառ տառերուն եւ փակածի մէջ կը կանոնակիր:

Եղիկի թիւն մը համարուսուն ուն սարսպառաւթիւնն, որ ըստ յոյն ընալուսուն եք սպաս ։ Են զօրս ի պատճեն աւելին, զամ քառաւորու կամ զիսխարգ որ ար-

¹ Βέβαιον. Καὶ τὸν προσωπικόν τοῦ μόνου τα-

³ Β γωνίην Λαού την προσωπικιάν την χωρό πα-
ρελαμένουν [παρεχομένουν], όπωρ χωνέψην Δ εις θερήψη.
⁴ Έτη φωτιώδεις αγάπη Α, όπωρ χωνέψην Β εις

“ Այս “գաղտն”, կամ նման բառ մ’անհրաժեշտ է հսկի խառապին ամբողջ թեան համար:

Այս ամբողջ կտորը չէնք գտնեմ այժմ և ի հետկայ
մէջ, բայց այս համարակ ըլլառու էր անդառութ. վասն զի յանդրդ
խօսութ (եւ անօթ իւրաքանչյուր եւն) անկայ կը տես ա-
ռանց այս մասին:

Այս մասին մեջ Եղիշիկ քիչ ըստ շրջերի է խօսրին մասներուն գիրքը, այսպէս ատենէն վերջ մետքած են “Գործութիւն եւ բրուտ”, (վերջինն այս աել չի յիշուիր յունին մէջ);

մինչ յովսը նախ կլսէ “քարտիզիք” (բուծ) “հարդարապետակետքն), զքարինս կոփնցվ, և ու իսկ “դարրինն” դարմութեամբ, խօսքը շունին ԱՅ.

1. Այս միանութեաւը (Այս Եղիշը), աշխի առեցաւքը է:

2. Այս միանութեաւը կայ եւրոպ է ի Հարբի մասունք գոյու հետու պատճ նիշից անդայութիւն ունեած է:

3. Այս պատճանութեաւը ի հետիւ կայ աւանակ առ անդայութիւն է:

4. Այս պատճանութեաւը ի հետիւ կայ աւանակ առ անդայութիւն է:

τῷ χρόνῳ φημι δὲ Πυθα-
γορεῖον, καὶ Στοικῶν, καὶ
Πλατωνίων, καὶ Ἑπικού-
ρων, καὶ λοιπῶν. Θεοφο-
ρίας δὲ χαρακτήριον ὑπέρεχεν
ἄμα καὶ δὴ κατὰ φύσιν νό-
μος πολιτεύεσθαι αὐτὸν τού-
τον τὸν ἔνδον ἕκτον ἀρ-
χεῖον ἀπὸ τῆς τοῦ κόσμου
καταβολῆς καὶ δεύτη, μεσος
τυχάνων Βαρθύρωμον, καὶ
Σκυθιακόν, καὶ Ἀλγητι-
οῦν, ὃς δοτὸν αυτῆν ήτο τῇ
Ἀρβαζίᾳ θροσεῖται. Καὶ
μετέπειτα Ιονιδίους, ἀπὸ
τῶν δύοντων Ἀρβαζίαν τὸν
χαρακτήρα εἰλητὸς καὶ ἐν
Μων οὐ εἴθιδιμον αὐτὸν
ἀραιόν, διὰ τοῦτο αὐτὸν δο-
δέντος νύμος ὑπὸ τοῦ θροῦ
πλαιτυνθείς. Ἀπὸ δὲ τοῦ
Ιονία τετάρτου νιοῦ τοῦ
Ιακωβί, τοῦ ἐπικληθέντος,
ἰσοραγή, διὰ Δαρίδι τοῦ
πρώτου βασιλεύσαντος ἀπὸ
τῆς τοῦ αιτοῦ Ιονίᾳ γνάτης,
τὸ τέλεον τοῦ Ιονιδίου πού
δύναμα κεκληρωμένον.¹

Այստեղ կը բնիսայ Եղիկայ Երրորդ Գրց և
Համաւածն, որ ըստ բնազրին նախ պետք էր գրուիլ
քան այժմու Եղիկայ Դ Համածը:

($\sum_{k=0}^{\infty} \frac{t^k}{k!} e^{-t} = e^{t-t} = e^0 = 1$) L. B. S.

Այս մեջ հարու պահա է Եղիսակ բար քայլ
թերեւ ովզ ինչ միք նիդի համառած է, զամ
ք յանը ինքը (Կե առաջի իրակ եւ) առա հետ ք
իրար կապաւ ու Առ բառ բառ ըլլար է առ ցայ որ
առամբարի (առառ առ պատրի ին) ի թիւ ու առ առ առ
կրօնից, եւ այս թափանց թե առ է Հեմառանքանուն, եւ:

“**Ե**ւ ազգաբաց զոյն, խօսք ունեցած էԱՅ
Ս Ա րդ կոր կամ նամա խօս թի գրապատ ահա-
շաւեար ուր ու մասաց է, եւ ուր Ո հըւութիւն, խօս-
քը (ու նշեցի ուր մաս կամ կա) ակցանասաւ է, բա-
պապաթիւն նշկայ այս խօս է՝ “Եւ յաշապաթիւն
Ք Յութիւն, որ է Հըւութիւն, ի ըստորդ որդուն
անհրաժե՛ւ”.

“ Այս բարու, մասնաւութեան ի բարու է, ապակա զարեւոր է որ յախցին տնիկանու կը ըստ առաջ առաջ, ինչպէս է Եղիշեց ապագաբանիքն է ” . . . ի շրորդէ որդ շնութագայ, յաճի թնակաւոր թիւն եր, որ ակացանի անյաման է :

“ Տպագր, “Ի՞ն կամ են են.”
Եղանակի կայտելու վեհ քամինանի զեւութեան
քրիստոնեածութեան անոն ի քրիստոս, որ ասի Անդամոց
անոն անձանա, աշխարհութան, Այս խօսքը թէեւ ուշին
ԱՅ հօն, բայց դուք կար անմարաք անդիքան պահ օրի-
նակին են, որ Եղանակի աշխան ունեք.

ՊԱՏՄԱԿԱՆ

ԳՐԱՎԱՆԻ ՏՐՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ՎՐԱՅԻ ՔՐՈՎԻ ՊԱԿԱՎԱՐ
ԵՎ ԵՐԵՎԱՆԻ ԱՐՄԵՆԻԱՆ ՀԱՅՈՒԹՅՈՒՆ. ԱՐՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ ԱՅ
ԱՐՔՈՒՆԻՒՅՆ ԿԵԼԱԿԱԾԱՅ ՎԱՐԱՐՈՒՄ ԱՄ

Ա ամառանոցին խնդիրը լրինաւէն ետեւ գաղտկաւ քաղաքն ուրիշ գործերու: Գանձ սններ, քննիչներ, փողոցաց վերատեսուչներ ցան եղած օրէնքներուն ու կարգադրուց զ վայ հսկելու համար: “Վասն քաղթին սկսնութեանը՝ կըսէ 1735 նշ. 21/ի ո, — դրամք աղաւաներ, թէ բրկցէդ գործէ բաշտ բաշտ մէջէր, թէ վերիլ օրմնուն ո պիրօվին, եւայլն:

Ասոնց իւրաքանչիւրն էր յատուկ պաշտօնն ունէր: Ա. Պօր պիրավին գործքն էր, զգուշանալ չափեան հարազատութեան վրայ եւ նայիլ ու հսկել որ ճշգութեամբ չափուն գիտինք, գարեջնուն, ողին եւայն, եւ թե անիրար գախ ըմբառին ծախուի: — Բ. Քաղքին շրջակայքն եղած արատին վրայ, որ քանի մը հարիւր արտավար ընդարձակութիւն ունեցող գաշտավոր մըն էր, եւ քաղքին բաւակն եկամուռ կը բերէր, վերատեսուչ մը գրուեցաւ Ասոր գործքն էր հսկել տայ, որ գաշտավայրին բոլորին եղած առուակները պեղուն ու մաքրուն, գարեձալ՝ որոյն խոտին հնձելու կամ կտրելու ատենք: Ասոր վարձք գորշուեցաւ քաղքին կողմանն էր սորոյ մը երկիր, զօր կիսար բանեցընել ու գործածել: — Գ. Գանձապետին պաշտօնն էր, արկանկալն, որ քաղքին ամէն եկամուռները կը քաղէր, ստակերն առներ եւ անոյ վճարել քաղաքայիններէն առած թէ հրամանագին եւ թէ մանաւանդ եաբէտ էրերութեան կարաւանները գնելու համար ժողով գտամներուն շահերը: — Դ. Արիշ Ընդհանուր գոնք գանձակառ մըն ալ դրաւեցաւ քաղքին անիրուն առուեցին վրայ: Ասոր գլխաւոր գործքն էր անսերն, գանձապետն, վարձականներէն ժողով դրամներն առնել եւ ասոնց վլայք քաղաքային ժողովն հաշիւ տալ: — Ե. Դրուեցաւ անսես մին ալ հասարակաց գործառնութեան: Ասոր գործն էր կամուրջներ շինել, փողոնները շիսկել ու մաքրել, առուակները յըստակել տալ. միով բանի հսկել, որ քաղաքը չէ թէ մայն մաքուր մայ, այլ նաև շննայ գեղցիկանայ ու ընդարձակի: — Զ. Ասոր հանգակութեան պաշտօնն էր — քաղքին առաջ